

### **‘Reflectie aanwakkeren, dat is mijn kleine missie.’**

Samen leven in verschil of in onverschilligheid?

Elly Van Eeghem (°Gent, 1983) werkt als multidisciplinair kunstenaar vaak vanuit specifieke stadscontexten. Haar werk omvat video, acties in de publieke ruimte, fotografie, tekst, installaties. Haar artistieke praktijk laat zich vaak inspireren door de sociale betekenissen die een ruimte vormgeven, zoals het huidige gebruik of de verborgen geschiedenis van een plek. Ooit wou ze architect worden. Maquettes bouwen en stabiliteitsberekeningen maken leken niet haar ding en ze koos kunstgeschiedenis. Na deze studie kwam ze via de opleiding Espace Urbain, een thematisch atelier zonder vastgelegd medium aan de kunstschool La Cambre, toch terug bij haar eerste liefde. Sinds 2010 werkt ze als gastdocent en artistiek onderzoeker aan KASK School of Arts in Gent, waar ze o.a. artistieke en sociale interventies in stedelijke tussenruimtes (*urban cracks*) onderzocht. Sinds 2012 wordt haar werk gesteund binnen het Stadsatelier van kunstencentrum Vooruit. Dat is een onderzoeksatelier rond kunst en samenleving met de stad Gent als werkplaats.

### **Wat valt op aan het werk van Elly Van Eeghem?**

Ze is geboeid door stadswijken die ingrijpende fysieke of sociale veranderingen doormaken. Om die veranderingen goed te kunnen duiden, legt ze verbanden tussen perifere wijken in drie Westerse steden en haar thuisstad Gent. Als ze in een Gentse wijk op onderzoek gaat, werkt ze nauw samen met bewoners en lokale organisaties. Ze observeert vanuit verschillende perspectieven: van vroeger via archiefmateriaal, van bovenaf via luchtfoto's en plannen, van onderuit door samen met schoolkinderen en buurtbewoners rond te wandelen. "Misschien begrijpen we soms beter wat de publieke ruimte betekent, als we onze blik een paar honderd meter verschuiven." De stadsresident keek door de strategische bril van een stadsplanner, kroop zelf in de huid van een bewoner of passant, onderzocht verbeelding in de publieke ruimte en de consequenties voor stadsontwikkeling. "De ontwikkeling van een stad is altijd een kwestie van anticiperen, van het verbeelden van een toekomst die er nog niet is."

Ze bouwde zo een drieluik '(Dis)placed Interventions'. De eerste fase vond plaats in een voorstad van Parijs en de Bloemekenswijk (Cinema Forum, 2013), de tweede fase in Berlijn en de tuinwijk Malem (Plan Malem & Lexicon MLM-001, 2015). Voor fase drie trok Elly naar Montreal. Met die Canadese ervaring op zak ging de stadsresident aan de slag in de sociale woonwijk Nieuw Gent (Campus Atelier, 2017). In februari 2019 rondt ze dit traject af met een boek en audiovisuele performance.

### **Hoe gaat Elly Van Eeghem te werk?**

“Ik doe interventies in één wijk in het buitenland, film die en verschuif die vervolgens naar een andere wijk, hier in Gent. De gesprekken die ik nadien voer met bewoners in relatie met een lokaal verhaal over stadsontwikkeling in die buurt (bijvoorbeeld over leegstand en woningnood, privatisering van publieke huisvesting, gentrificatie, segregatie,..) gaan daarover, over herkenbaarheden en vreemdheden die mensen ervaren. Het is die verschuiving die inhoud aanlevert en niet zozeer ikzelf. Door die verschuiving gaat er in de hoofden of levens van toeschouwers en deelnemers betekenis ontstaan, in plaats van dat ik hen iets opleg. Iets wat in Parijs gebeurt, spreekt tot iets wat in Gent gebeurt. Door die dingen te verschuiven of met elkaar te laten spreken, vertel je iets over een groter verhaal. Ik ben niet de kunstenaar die aan het stuur zit en het allemaal aanlevert, maar ik creëer een context – soms samen met andere mensen – waardoor verschillende betekenissen vanzelf naar boven komen. En dat is voor de ene mens soms totaal anders dan voor een andere. Ik praat met bewoners en ex-bewoners, liefst met uiteenlopende profielen. Daarnaast zoek ik mensen op die beroepshalve bezig zijn met de wijk zoals stedenbouwkundigen, medewerkers van sociale huisvestingsmaatschappijen of private vastgoedontwikkelaars. Die gesprekken voer ik in de eerste plaats voor mijzelf, omdat ik de buurt beter wil leren kennen en er een project wil opzetten dat relevant is. De getuigenissen die ik verzamel, komen niet letterlijk in mijn project terecht. Ze zijn wel een waardevolle bron van informatie. Wat bewoners kunnen vertellen, is immers niet in boeken of in archieven terug te vinden. Wat als... is een leuk opstapje om toekomstscenario's voor de wijk vorm te geven. Een vraag die ik bewoners vaak stel is: stel je voor dat je nu 80 bent, wat zie je wanneer je naar buiten kijkt? Het is niet de bedoeling om te doemdenken of om de nostalgie te voeden, maar om te tonen dat er altijd verschillende mogelijkheden zijn.”

### **Campus Atelier**

In maart 2016 trok Elly naar de zuidelijke rand van Gent om er ‘Barrière’ te tonen, een documentaire voorstelling over een wijk in Montréal met opmerkelijke grenzen. Aansluitend knoopte ze gesprekken aan met buurtbewoners. Een jaar later richtte ze een collectieve werkplek op in een oude drankencentrale aan de De Pintelaan: CAMPUS. Niet zomaar een plek, maar één waar verschillende stadsdelen samenkomen: de sociale woonwijk Nieuw Gent, de tuinwijk Steenakker en de uitlopers van het Miljoenenkwartier. “Met zijn concept ‘De open stad’ pleit socioloog Richard Sennett er niet voor om grenzen weg te halen. Hij geeft grenzen net een heel

belangrijke rol, maar wel op voorwaarde dat het hybride grenzen zijn, zoals de grens tussen land en zee voortdurend verschuift door eb en vloed. Zijn pleidooi is om gemeenschapsvoorzieningen niet steeds in het centrum van een wijk te plannen maar op de grens van twee stadsdelen. Die gedachte is niet nieuw, maar tegelijkertijd is de mainstream houding nog steeds dat als we een wijk willen revitaliseren we vooral moeten inzetten op de kern van de wijk en daar een vitaal centrum van moeten maken. Dat is ook de taal die gesproken werd over het stadsvernieuwingsproject in Nieuw Gent.”

In het collectief open ontwerpatelier CAMPUS neemt Van Eeghem daarom de publieke ruimte onder de loep met een frisse blik en een stevige portie verbeelding. Schoolkinderen en bewoners gidsen elkaar door de buurt, maken en bespreken foto's, leggen een databank van ideeën en beelden aan. Tijdens de gesprekken worden de perspectiefverschillen tussen planning en gebruik al snel duidelijk. Mensen vertellen bijvoorbeeld vaak dat er wel veel groen in de buurt is, maar dat die plekken verspreid en verstopt liggen, bijvoorbeeld op een universiteits- of ziekenhuiscampus. De 3,5 hectare groene ruimte tussen de woontorens noemt men 'het gras tussen de blokken', en niet 'het park' zoals de planners. “Die bewoordingen zeggen veel over de beleving en de identiteit van de omgeving. Het gaat niet alleen over de stukjes grasveld in de buurt, maar evengoed over wat er met een put in de straat gebeurt. Rond al die fenomenen in de buitenruimte wil ik de verbeelding prikkelen.”

Zo ontdekte Elly dat deze wijk vroeger een landelijke omgeving was met uitgestrekte velden. Daar is anno 2017 geen sprake meer van. Nieuw Gent mag vandaag dan wel bezaaid zijn met verschillende campussen - de universiteit, het ziekenhuis - de letterlijke betekenis van 'campus', een open ruimte, is ver te zoeken. Naar aanleiding van de private domeinen in de buurt, snijdt Elly nog een bijkomend thema aan. “Ik focus op de vraag waarom die domeinen privaat zijn of waarom bepaalde delen van de stad niet op zijn minst publiek toegankelijk zijn. We ontwerpen heel specifiek voor de buitenruimte. Dat doen we rond vijf werkwoorden waar 'spelen' er een van is.” Spelen mag dan een typisch werkwoord zijn voor de publieke ruimte, toch trappen ze in Campus Atelier niet in de val om een speeltuin te ontwerpen. Ze willen anders nadenken. Misschien heeft het meer zin om een aantal dingen die er al zijn op een andere manier zichtbaar te maken. Bijvoorbeeld door iets kleins toe te voegen, door een andere manier van gebruiken te stimuleren. “Neem een heuvel: je kan er oplopen, afrollen, tegen liggen om een boek te lezen... Misschien is zo'n element extra waardevol omdat het niet zo vooraf ingevuld is.” Het atelier maakte een reeks zitmeubels voor de buurt die verbonden zijn door vijf verschillende wandelroutes naar allerlei groene plekken in dit deel van de stad en terug in een lus. Startpunt is telkens het Paviljoen achter

het wijkgezondheidscentrum, op het centrale 'gras tussen de blokken'. De zachte of harde grenzen rond de wijk overbruggen is soms een uitdaging en altijd een avontuur.

### **Impact?**

Deze vorm van stadsontwikkeling door kunstenaar en buurtbewoners, blijkt inspirerend voor stadsplanners en architecten. Elly Van Eeghem wordt regelmatig door dergelijke professionals uitgenodigd om haar kennis te delen. Niet-specialisten kunnen wel degelijk de specialisten uitdagen en voeden. "Als burgers iets kunnen teweegbrengen in stadsplanning, dan is het misschien wel traagheid en conflict. Vaak wordt dat gezien als een probleem, maar soms is het een kans om de dingen te herdenken, op basis van beleving."

De redactie van Pulse stelt dit praktijkvoorbeeld voor onder SDG10 en op het eerste zicht is deze keuze wat raadselachtig naast de meer vanzelfsprekende SDG11. In de vele lagen van dit traject dat artistieke inspiratie zoekt in buitenlandse steden en Gentse wijken, zitten impliciet verschillende elementen van inclusie en gelijke kansen. Een voorbeeld: in de tuinwijk Malem hebben de tienjarige Adil El-Asraoui en Saher Al-Sutrieen een idee gelanceerd voor een drijvende toren met verschillende platforms, zodat iedereen toch zijn eigen tuintje kan behouden. Architect Ruben D'hont heeft de kindertekening in een 3D-ontwerp gegoten. Elly Van Eeghem: "We bouwen voort op de fantasie van de kinderen. Voor ons is de bewonersgroep, inclusief de kinderen, de bouwheer. Als de kinderen komen aanzetten met het idee voor een drijvende toren kun je dat weglachen, of je kunt daarop voortbouwen. Wij kiezen voor het laatste."

Met een kunstboek en een podiumvoorstelling als afronding van een doctoraat in de kunsten aan het KASK School of Arts Gent, wil Elly Van Eeghem de lokale projecten, die in wezen niet verplaatsbaar zijn, vertalen in een vorm die ze wel elders kan tonen. Ook in de Gentse wijken blijven de acties niet zonder gevolg. In de Bloemekeswijk en Malem werken groepen bewoners op eigen kracht door; in Nieuw Gent houdt een van de vaste ateliermedewerkers Campus Atelier nu open met steun van de Stad Gent.

[www.ellyvaneeghem.be](http://www.ellyvaneeghem.be)

redactie: Nikol Wellens, Kunstenpunt